

Programma van maatregelen Kessel-Lo (Leuven) – Koning Albertplein

Natasja Reyns

Bornem
2022

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2021J132) uit te voeren. Bijkomend vooronderzoek is nodig en dient te verlopen via een uitgesteld traject. De initiatiefnemer wenst eerst meer zekerheid te bekomen over het verkrijgen van een vergunning, voor bijkomende kosten ten aanzien van archeologisch vooronderzoek te maken.

Binnen het onderzoeksgebied worden werken gepland. Er wordt voorzien in de vervanging van de bestaande meergezinswoning, de aanleg van een andere toegangsweg en bijhorende omgevingsaanleg. Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is voornamelijk een verwachting naar resten gerelateerd aan een Frans militair kampement uit 1746. Dit zou ter hoogte van het noordoosten van het onderzoeksgebied te situeren zijn. Er zijn niet meteen aanwijzingen dat resten uit andere periodes te verwachten zijn binnen het onderzoeksgebied, maar helemaal zeker zijn ze op dit moment nog niet uit te sluiten, behalve dan voor de steentijd.

De geplande werken betekenen een bedreiging van het bodemarchief. Omwille van het archeologisch potentieel van het terrein is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig in de zone die bedreigd wordt door de geplande werken en die voldoende groot is om ruimtelijk inzicht en potentieel op kennisvermeerdering toe te laten. Een zone van ca. 6982 m² wordt geadviseerd voor verder vooronderzoek.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

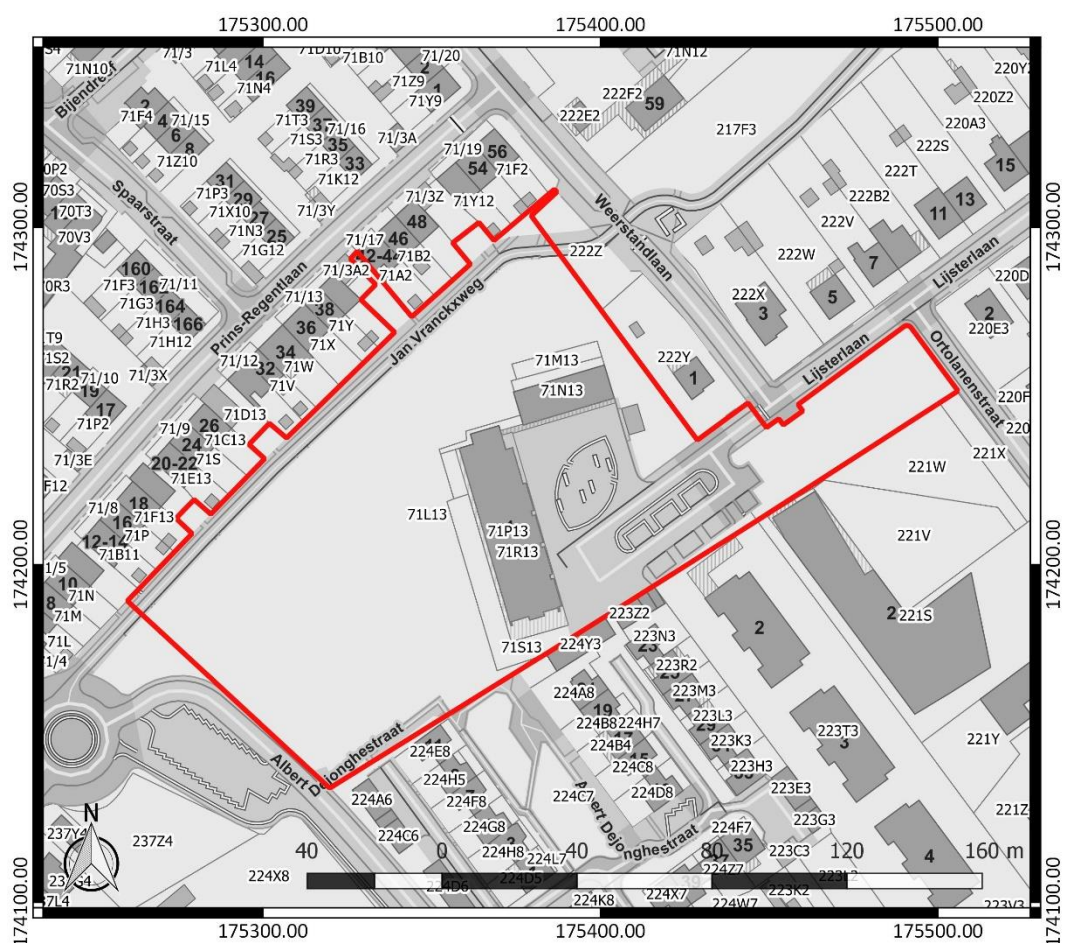
Administratieve gegevens

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Vlaams-Brabant, Leuven, Kessel-Lo, Koning Albertplein, Casablanca

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 175259.83, 174133.83
- 175505.95, 174311.26

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Leuven, Afdeling 9, sectie E, nummers 71L13, 71M13, 71N13, 71P13, 71R13 en 71S13

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 17.560 m²

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie hoofdstuk 2.3.2 van het verslag van resultaten.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie hoofdstuk 2.4.4 van het verslag van resultaten.

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar ligt/lag de hoogste grondwaterspiegel?
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Zijn aangetroffen resten te relateren aan het Franse kampement dat we kennen van historische bronnen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
- Is er mogelijkheid tot behoud *in situ* en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Omdat er vragen zijn over de bewaringstoestand van het bodemarchief, maar er geen concrete bewijzen zijn voor een ernstige aantasting, is het aangewezen om voorafgaand aan verder vooronderzoek de sloopwerken te laten plaatsvinden. De uitbraak van verhardingen, funderingen en andere ondergrondse massieven dient te gebeuren onder begeleiding van een archeoloog. Die dient tijdens de sloopwerken een inschatting te maken van de bewaringstoestand van het bodemarchief. Indien blijkt dat het bodemarchief te sterk aangetast is om verder vooronderzoek zinvol te maken, dan stelt de erkend archeoloog een nota op met de resultaten van de sloopbegeleiding en een onderbouwd advies. Blijkt echter dat het bodemarchief nog voldoende goed bewaard gebleven is om verder vooronderzoek wel zinvol te maken, dan zijn bijkomende stappen in het archeologisch vooronderzoek aangewezen.

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat nagenoeg het volledige terrein bebouwd of verhard is. We zitten echter wel met de vraagstelling rond de mogelijke aanwezigheid van reten van een Frans militair kampement. Daarom wordt het wel nog zinvol geacht om na uitvoering van de sloopwerken een veldkartering gecombineerd met metaaldetectie uit te voeren, voorafgaand aan verder vooronderzoek met ingreep in de bodem.

Landschappelijk bodemonderzoek is relevant om de bewaringstoestand van de bodem beter in te kunnen schatten. Dit gebeurt echter reeds bij de begeleiding van de sloopwerken. Verder wordt het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites slechts laag ingeschat. Daarom is het kosten-baten efficiënter om over te gaan tot de uitvoering van een andere onderzoeksmethode.

Figuur 2: Zone waar verder vooronderzoek nodig is, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Tot slot dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

De oppervlakte van de te onderzoeken zone bedraagt ca. 6982 m².

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Onderzoekstechnieken

Voor aanvang van het verder vooronderzoek dient de aanwezige bebouwing en verharding gesloopt te worden. De uitbraak van verhardingen, funderingen en andere ondergrondse massieven dient te gebeuren onder begeleiding van een archeoloog. Die dient tijdens de sloopwerken een inschatting te maken van de bewaringstoestand van het bodemarchief. Indien blijkt dat het bodemarchief te sterk aangetast is om verder vooronderzoek zinvol te maken, dan stelt de erkend archeoloog een nota op met de resultaten van de sloopbegeleiding en een onderbouwd advies. Blijkt echter dat het bodemarchief nog voldoende goed bewaard gebleven is om verder vooronderzoek wel zinvol te maken, dan zijn bijkomende stappen in het archeologisch vooronderzoek aangewezen.

Gezien het mogelijke archeologische potentieel van het onderzoeksgebied dienen zones waar geen verstoringen plaatsvinden voldoende beschermd te worden tegen aantasting van de ondergrond door werfverkeer door middel van rijplaten.

Voor aanvang van het verdere vooronderzoek dienen de aanwezige bomen gekapt te worden tot net boven het maaiveld, maar de stronken en de wortels mogen niet uitgetrokken worden.

Het bodemarchief dient onderzocht te worden totdat alle aardkundige eenheden onderzocht zijn waarin archeologische sites in primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek.

Veldkartering

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 7.5 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Met het oog op een consistente bemonstering van het terrein wordt gewerkt met parallelle prospectielijnen met een tussenafstand van 10 m. Ter hoogte van te behouden bomen knikken deze plaatselijk af. De prospectielijnen worden uitgezet met behulp van een GPS-toestel.

Elke raai wordt met behulp van drie gekleurde vlaggen gemarkeerd aan de uiteinden en in het midden. Elke raai krijgt een eigen kleur en de kleuren van de vlaggen worden in alternerende volgorde voor de prospectielijnen gebruikt. Hierdoor wordt vermeden dat er (diagonaal) afgeweken wordt van een raai. Op plaatsen waar er een duidelijke concentratie van vondsten is, worden extra raaien uitgezet op het veld. Het gebied tussen de raaien wordt zo gescreend op vondsten en deze vondsten worden ingemeten met behulp van een GPS-toestel.

Elke prospectielijn wordt over de gehele lengte met de metaaldetector afgelopen. Elke prospectielijn wordt tweemaal gescreend op metalen door ervaren metaaldetectoristen. Indien beroep gedaan wordt op niet-archeologen; worden deze metaaldetectoristen, bijgestaan door een veldwerkleider en de assistent-archeoloog. Bij een positief signaal wordt de vondst ingezameld. Elke vondst krijgt een uniek metaaldetectienummer (MD) en voor elke vondst wordt genoteerd op welke prospectielijn en op welke diepte deze is aangetroffen.

De lokalisering van de prospectielijnen gebeurt aan de hand van xyz-coördinaten (planimetrie in Lambertcoördinaten (EPSG:31370) en altimetrie ten opzichte van de Tweede Algemene

Waterpassing). Inmetingen gebeuren steeds met een GPS, met een nauwkeurigheidsgraad van minimaal 1 cm.

Figuur 3: Inplanting van de veldkartering (groen), binnen het onderzoeksgebied, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Proefsleuven

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Er wordt gewerkt met continue, parallelle proefsleuven. In dat geval heeft het gebruik van 2 m brede sleuven met een tussenafstand van 15 m een hogere trefkans dan 4 m brede sleuven met een tussenafstand van 20 m.¹ De aangelegde proefsleuven dienen een breedte van 2 m te hebben.

De proefsleuven hebben een maximale tussenafstand van middelpunt tot middelpunt van 15 m. De beoogde oppervlakte die onderzocht dient te worden door middel van proefsleuven, bedraagt minimaal 10 %. Dit wordt behaald aan de hand van het vooropgestelde sleuvenplan, dat voorziet in ca. 730 lopende m proefsleuven.

¹ Haneca *et al.* 2016, 48

Figuur 4: Inplanting van de proefsleuven (blauw), binnen het onderzoeksgebied, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Voor een goede selectie moeten de proefsleuven aangevuld worden met kijkvensters en/of dwarssleuven. De oppervlakte hiervan bedraagt minimaal 2,5 % van het onderzoeksgebied. De zijden van de kijkvensters meten maximaal 13 x 13 m. De kijkvensters en/of dwarssleuven moeten voldoende groot zijn om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

De globale topografie van de omgeving van het terrein loopt af in noordwestelijke richting. Het is daarom het meest aangewezen om de proefsleuven aan te leggen met een noordnoordwest-zuidzuidoost oriëntatie, rekening houdend met de oriëntatie van de grenzen van de zone die onderzocht dient te worden aan de hand van proefsleuven. In functie van die grenzen van de te onderzoeken zone is voor het zuidwesten en het noordoosten van de te onderzoeken zone voor een andere oriëntatie gekozen, die rekening houdt met de grenzen van de te onderzoeken zone en obstakels zoals te behouden bomen. Op die manier kan het proefsleuvenonderzoek efficiënt uitgevoerd worden.

Na uitvoering van het proefsleuvenonderzoek dient een evaluatie gemaakt te worden van de eventuele aanwezigheid van relevante archeologische sporen en een relevante archeologische vindplaats. Dit kan resulteren in een programma van maatregelen voor een opgraving.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn op dit moment geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

Bibliografie

Haneca, K./S. Debruyne/S. Vanhoutte/A. Ervynck, 2016: Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Brussel.